

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

P e d a g o g i c k á f a k u l t a

Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství

LUBOŠ JENDRIŠÁK

Obor: vychovatelství – kombinované studium

STŘELNÁ ZBRAŇ JAKO UMĚLECKÉ DÍLO

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šmíd, Ph.D.

ŠUMPERK 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Jana Šmída, Ph.D. Veškeré použité zdroje jsem uvedl.

V Šumperku 6. dubna 2010

Luboš Jendrišák

Poděkování

Děkuji PhDr. Janu Šmídovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady při vývoji mé bakalářské práce a za jeho obětavý a lidský přístup.

ABSTRAKT

Záměrem této bakalářské práce je představit střelné zbraně nejen jako předměty každodenní potřeby, ale také dokázat, že mohou naplnit představy o plnohodnotném uměleckém díle. Dodnes patří puškařství k uměleckým řemeslům. Dobrý puškař musí být nejen odborně vzdělán ve svém oboru, ale měl by vynikat také výtvarným cítěním. Jedním z cílů této práce je vyvrácení obecného mínění, že vlastnictví střelné zbraně souvisí se zvýšenou agresivitou majitele. Důkazem mohou být v závěrečné části uvedené statistiky páchání násilné trestné činnosti (při použití střelné zbraně). Část práce je věnována prezentování vybraných typů střelných zbraní, pocházejících většinou z našich končin a část je věnována právě vzniku agrese, jejím příčinám a projevům. K nejběžnějším projevům agrese na našich školách můžeme zařadit šikanu. Tomuto fenoménu je věnována značná část didaktické části.

Přínosem bakalářské práce je získání základních znalostí z oblasti střelných zbraní a v neposlední řadě alespoň částečné pochopení projevů agrese ve společnosti, vlastních projevů agrese nevyjímaje.

Klíčová slova:

- Střelná zbraň, lovecká zbraň, pistole, agrese, násilí, agresivita, hněv, hostilita, šikana, prevence.

ABSTRACT

This final thesis has to present shooting weapons not only like objects of daily need but also to prove they can fill ideas about valuable work of art. The branch of guns belongs to the artistic crafts up to the present day. A good gunsmith must be educated not only in his branch but he also should be good at creative abilities. One of the aims of this work is to displace a common opinion that the proprietorship of a shooting weapon is connected with the heightened aggressiveness of a keeper. The statistics of committing of forcible criminal activity (with using of shooting weapon) can be as a proof in the final in the he statistics data in the statistics. One part of this product is dedicated to the presentation of the chosen types of shooting weapons coming in most cases from our regions and one part is just dedicated to the origin of the aggression, its causes and its manifestation. The vexation in our schools belongs to the most usual manifestation of aggression. The considerable part from of the didactic part is dedicated to this prodigy.

The contribution of this final thesis is to acquire the essential knowledge of shooting weapons and at last but not least also partial understanding of the aggressiveness in the society inclusive of its manifestation of aggression.

Key words:

- Shooting weapon, hunting weapon, rifle, aggression, violence, anger, hostility, vexation, prevention.

OBSAH

ÚVOD	7
1. TEORETICKÁ ČÁST	
1.1 Definice pojmu střelná zbraň	10
1.2 Dělení střelných zbraní	11
1.3 Historie palných zbraní, počátky puškařství	14
1.4 Lovecké zbraně současnosti	18
1.5 Moderní obranné zbraně – pistole	22
2. DIDAKTICKÁ ČÁST	
2.1 Vznik agrese	28
2.2 Násilí ve světě	30
2.3 Agresivita v naší společnosti	32
2.4 Sociální hry	33
2.5 Šikana	35
2.5.1 Vymezení pojmu šikana	35
2.5.2 Trojrozměrný pohled na šikanování	37
2.5.3 Léčba šikany	41
2.5.4 Co člověka přiměje k násilí	42
2.5.5 Schéma prevence školních šikan	43
2.5.6 Autorita pedagoga, výchova k demokracii	44
3. PRAKTICKÁ ČÁST	
3.1 Práce současného puškaře	47
3.2 Seznam příloh	50
Závěrem	50
Seznam použité literatury	52

ÚVOD

Hlavním záměrem mé bakalářské práce je pokusit se představit střelné zbraně, především pistole a dlouhé lovecké pušky, nejen jako předměty určené ke střelbě, k lovu zvěře či sebeobraně, ale chci také poukázat na uměleckou hodnotu zbraní, o níž jsem přesvědčen. A jistě nejsem sám. Pracuji u Policie České republiky na oddělení služby pro zbraně a bezpečnostní materiál v Šumperku a kontakt s držiteli zbrojních průkazů a tedy s majiteli různých zbraní je pro mě každodenní rutinou. Ve své práci se pokusím vyvrátit názory lidí, kteří mají k jakýmkoliv zbraním negativní vztah, bojí se jich a vidí v nich nástroj související s agresivitou, válkami, kriminalitou nebo terorismem a pokusím se je přesvědčit o dokonalých konstrukčních nápadech realizovaných ve dřevě, oceli a dalších materiálech, jenž jako celek mohou vyvolat silný estetický zážitek, který může být umocněn, projde-li zbraň rukou rytce či řezbáře. Existuje nespočet typů střelných zbraní a rovněž výrobců ze všech koutů světa. Svou bakalářskou práci nechci pojmout jako učebnici, abych představil všechny střelné zbraně, to by ani nebylo vzhledem k rozsahu práce možné, ale na příkladu střelných zbraní zkonstruovaných a zdobených především českými výrobci budu chtít poukázat na jejich uměleckou kvalitu. Také krátké střelné zbraně, tedy pistole, které považuji za technický zázrak, obyčejné, chladné předměty bez jakéhokoliv uměleckého krášlení, mohou fascinovat svými tvary a ladnými liniemi.

Cílem úvodní části mé práce bude definovat pojem střelná zbraň, a to jak z technického hlediska, tak z hlediska českého práva. Budu prezentovat střelné zbraně a jejich historický vývoj, zaměřím se přitom na lovecké střelné zbraně české výroby a na umělecké práce některých význačných českých puškařů. Pro lepší orientaci v problematice nastíním základní obecné rozdělení loveckých zbraní a k jakému účelu jednotlivé typy slouží. Je zřejmé, že většina typů loveckých střelných zbraní se používá k lovu zvěře a jejich majitelé si je za tímto účelem opatřili. Není tomu tak ale vždy. Některé, zpravidla starší lovecké zbraně, děděné z generace na generaci, už mají takzvaně odslouženo. Nepoužívají se k lovu, ale pro jejich majitele se stávají uměleckými díly mnohdy nevyčíslitelné hodnoty.

Předmětem další části této práce budou zbraně moderní, konkrétně pistole. Opět se zaměřím na výrobky pocházející z českých zemí, na pistole vyrobené Českou Zbrojovkou, dodnes nejvýznamnější tuzemskou továrnou na zbraně. Budu prezentovat pistole vyrobené ve dvacátých letech minulého století, jejichž nadčasový design a precizní provedení dodnes okouzlují nejednoho sběratele, až po zbraně přicházející na trh v dnešní době. Je velmi překvapivé, že se v této oblasti až tolik nezměnilo, což jen potvrzuje výjimečné schopnosti i technickou vyspělost českých konstruktérů nedávné historie. Zbrojní průmysl, stejně jako například automobilový, byl ve své době nejlepší na světě. Pistoli, tedy krátkou střelnou zbraň, může u nás vlastnit každý, kdo splnil zákonné podmínky pro vydání zbrojního průkazu a může ji používat nejen na sportovní, loveckou či sběratelskou činnost, ale v neposlední řadě na vlastní sebeobranu. Dovedeme si vůbec představit kolik je mezi obyvateli v České republice pistolí a střelných zbraní vůbec? A souvisí nějak tento fakt s inklinací k agresivitě, k násilí? I nad touto otázkou se budu v průběhu bakalářské práce zamýšlet.

Téma násilí a zejména násilí na našich školách bude ústředním motivem didaktické části bakalářské práce. Ve stručnosti zmíním některé formy násilí a zaměřím se především na šikanu, jako na velice nebezpečný fenomén, často skrytý a o to zákeřnější, který dokáže nevratně narušit vztahy ve skupině. Pod pojmem šikana nebo šikanování mezi dětmi se rozumí široký okruh chování dítěte nebo skupiny dětí s cílem ohrožit, zastrašit, ponížít nebo jinak ublížit jinému dítěti nebo skupině dětí. Z různých důvodů je šikana přehlížena, podceňována a nezřídka dokonce tolerována. Šikana na školách představuje veliký problém a její nárůst a především stupňování brutality útočníků nás přesvědčuje o tom, že se s ní neumíme vypořádat. O šikaně mluvíme skoro vždy v souvislosti se školou, se školáky, ale zdá se, že souvisí s všeobecným nárůstem agrese ve společnosti. Alarmující je vysoké procento dětí, které se u nás na školách se šikanou setká, stejně jako nepřipravenost českých škol a jiných složek na kvalitní a šetrné zvládnutí problémové situace. K odlišení šikany od jiných sociálně patologických jevů se provádí tzv. diferenciální diagnostika, tedy přesné psychologicko-sociální vyšetření vztahů uvnitř třídy, provedené expertem v této oblasti. Z výše uvedeného je zřejmé, že škola potřebuje při řešení závažných projevů šikany pomoc zvenčí, pomoc nejen odborníků, ale i spolupracujících rodičů.

Střelná zbraň, jako dokonalý technický předmět, může být určena ryze ke svému prapůvodnímu účelu, k útoku, k obraně či k lovu. Ve své bakalářské práci se však pokusím dokázat, že může být kromě toho také plnohodnotným uměleckým dílem. Důkazem mohou být obrazové materiály a fotografie, které budou nedílnou součástí této bakalářské práce.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Definice pojmu střelná zbraň

„Lidé se zbraněmi zaobírali odjakživa. Původně k lovu a obživě určený nástroj se v okamžicích nouze zcela přirozeně začal používat k vlastní obraně. Nejprve pravděpodobně proti divokým zvířatům, později proti jiným lidem. Historický vývoj vede od pěstního klínu lidí doby kamenné k nejmodernějším samonabíjecím zbraním. Vývoj zbraní je v podstatě odrazem lidské kultury a civilizace, který v každé době našel uplatnění v oblasti lovu.“ (Hurník, Tůma, str. 383, 2003). Pro majitele se stala střelná zbraň předmětem denní potřeby a mnohdy prostředkem obživy i zábavy, ať už to byl dříve voják či lovec, anebo dnes prostý občan, který střílí ve svém volném čase pro zábavu. Stala se součástí života stejně jako jiné obvyklé předměty, bez nichž se lidé neobešli. A tak není divu, že s rozvojem řemesel, v tomto případě zejména puškařství, a také s rozvojem průmyslové tovární výroby, rostla nejen preciznost výroby a zpracování střelných zbraní, ale ve velké míře se začal klást důraz na estetickou stránku. Proto již střelné zbraně, které byly vyrobeny na konci sedmnáctého století a jichž se dotkla ruka řezbáře či rytce, zanechávají výrazný umělecký dojem.¹ Také moderní střelné zbraně, s nimiž se dnes nejčastěji setkáváme, především pistole a revolvery, mohou přitahovat svými tvary či dokonalou linií.²

Odborná literatura nabízí spoustu definic pojmu střelná zbraň. Obdobné je to i s rozdělením střelných zbraní, i tady můžeme konstatovat: co kniha, to jiné dělení. Nejčastěji je střelná zbraň definována jako *zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění energie při výstřelu, zkonstruovaná pro požadovaný účinek na definovanou vzdálenost*. Tuto definici použili také naši zákonodárci při tvorbě předpisů upravujících například kategorie střelných zbraní či práva a povinnosti držitelů zbraní.³ Z uvedené definice vyplývá, že v sobě zahrnuje všechny ostatní pojmy, jako jsou zbraně palné, vojenské atd., bez ohledu na to, jakým druhem energie zbraň

¹ Příloha, obrázek č. 1.

² Příloha, obrázek č. 2.

³ Zákon č. 119/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o střelných zbraních a střelivu.

disponuje. Proto jsou střelnými zbraněmi nejen zbraně palné⁴ a mechanické (luky, kuše, praky), ale i zbraně, které pracují například na principu elektromagnetické indukce, zbraně pracující na principu uvolnění energie tepelné (parní děla apod.), případně jiné, které by bylo možno pod definici zařadit.

1.2 Dělení střelných zbraní

Střelné zbraně se dají dělit podle různých kritérií. Pro jednoduchost uvádím pouze základní, jednoduché dělení tak, abychom mohli jakoukoliv střelnou zbraň jednoznačně začlenit do příslušné skupiny. Rozsah bakalářské práce neumožňuje uvést podrobnější dělení, zrovna tak by jednotlivé charakteristiky a definice nenaplnily představy expertů, kteří se pohybují v oblasti střelných zbraní. Mám na mysli nejen výrobce nebo prodejce zbraní, ale také například soudní znalce v oboru balistiky a další. Většina následujících definic vychází ze zákona o zbraních.⁵

Dělení podle způsobu střelby

- Samočinné zbraně – palné zbraně, u nichž se opětovné nabití a napnutí bicího mechanismu děje v důsledku přechozího výstřelu, a u kterých konstrukce umožňuje více výstřelů na jedno stisknutí spouště. Jde tedy o plně automatické zbraně, především samopaly a kulometry umožňující střelbu dávkou, z čehož vyplívá vyšší účinnost a nebezpečnost.

- Samonabíjecí zbraně – palné zbraně, u nichž se opětovné nabití bicího mechanismu děje v důsledku předchozího výstřelu, a u které konstrukce

⁴ Palná zbraň je střelná zbraň, u které je funkce odvozena od okamžitého uvolnění chemické energie. V praxi se uvolněním chemické energie nejčastěji rozumí shoření náplně střelného prachu, ať již černého ve starších typech zbraní nebo bezdýmného v typech moderních.

⁵ Zákon č. 119/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o střelných zbraních a střelivu.

neumožňuje více výstřelů na jedno stisknutí spouště.⁶ Jsou to poloautomatické zbraně prezentované především pistolemi. Patří sem však i kulovnice a brokovnice, které umožňují opakovaný výstřel až do úplného vyprázdnění zásobníku, nikoliv však střelbu dávkou.

- Opakovací zbraň – palná zbraň se zásobníkem nebo jiným podávacím ústrojím, u níž se opětovné nabití a napnutí bicího mechanismu děje v důsledku ručního ovládní závěru nebo mechanického otočení revolverového válce. Opakovací zbraní se tedy rozumí víceranová zbraň, která k opakování výstřelu vyžaduje vynaložení lidské síly. Tato definice zahrnuje například revolvery.

- Jednoranová zbraň – palná zbraň bez zásobníku nebo jiného podávacího ústrojí, u níž se opětovné nabití děje ručním vložením náboje do nábojové komory, hlavně nebo nábojiště a napnutí bicího mechanismu se děje v důsledku ručního ovládní závěru.

- Víceranová zbraň – palná zbraň bez zásobníku nebo jiného podávacího ústrojí, s dvěma nebo více hlavněmi, u níž se opětovné nabití děje ručním vložením nábojů do nábojových komor, hlavní nebo nábojišť a napnutí bicích mechanismů se děje v důsledku ručního ovládní závěru.

Dělení zbraní podle druhu střeliva

⁶ Podle výkladu znalců z oboru balistika je pojem samočinná zbraň naprosto totožný s pojmem samonabíjecí zbraň. Ovšem legislativní úprava právních předpisů týkající se střelných zbraní tyto pojmy rozlišuje.

- Kulová zbraň – palná zbraň s hlavní (hlavněmi) pro střelbu kulovými náboji nebo kulovými střelami, případně speciálními náboji nebo střelami pro kulovou zbraň. Systém závěru a způsob nabíjení zde není rozhodující. Patří sem pušky, pistole, revolvery atd.⁷
- Broková zbraň – palná zbraň s hlavní (hlavněmi) pro střelbu brokovými náboji, případně speciálními náboji pro brokovou zbraň. Typická zbraň spadající do této kategorie je lovecká brokovnice.⁸
- Kombinovaná zbraň – palná zbraň s hlavní (hlavněmi) pro střelbu kulovými náboji nebo kulovými střelami, případně speciálními střelami pro kulovou zbraň a s hlavní (hlavněmi) pro střelbu brokovými náboji, případně speciálními náboji pro brokovou zbraň. V praxi se kombinované zbraně vyskytují především jako zbraně lovecké, a to především kulobrokové kozlice, obojetnice nebo trojáky.⁹

Dělení zbraní podle délky

- Krátké zbraně – palné zbraně, jejichž délka hlavně nepřesahuje 300 mm nebo jejichž celková délka nepřesahuje 600 mm.¹⁰
- Dlouhé zbraně – palné zbraně, které nejsou krátkými zbraněmi.

Dělení podle účelu použití zbraně

- Lovecká zbraň – jednoranová, víceranová, opakovací nebo samonabíjecí kulová, broková nebo kombinovaná dlouhá zbraň s pažbou s neměnnou délkou, která je určena k odstřelu zvěře podle zvláštního právního předpisu.¹¹

⁷ Příloha, obrázek č. 3.

⁸ Příloha, obrázek č. 4.

⁹ Příloha, obrázek č. 5.

¹⁰ Směrnice rady ES 91/477/CEE.

¹¹ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

- Sportovní zbraň – střelná zbraň určená pravidly sportovní střelby pro národní a mezinárodní disciplíny. Definice je zde tzv. blanketní normou, odkazující na předpisy nižší právní síly, vydávané nestátními organizacemi, tedy sportovními a střeleckými svazy. Proto sportovní zbraň může být kterákoliv zbraň, například i vojenská nebo lovecká, jestliže jí je použito ke sportovním účelům.
- Vojenská zbraň – palná zbraň, která je určena k vedení námořní, letecké nebo pozemní války.

1.3 Historie palných zbraní, počátky puškařství

V Evropě se palné zbraně objevily na začátku 14. století ve formě dělostřeleckých zbraní. Na konci téhož století se začaly objevovat v podobě lehkých přenosných zbraní pro jednoho člověka. Nejstarším známým dokladem o výrobě nových zbraní na našem území je záznam o přijetí puškaře Jindřicha mezi měšťany Starého Města pražského z roku 1373. Puškaři tehdy zhotovovali jak děla tak ruční palné zbraně. Koncem 14. a 15. století zaznamenávají písemné prameny již značný počet puškařů na našem území, a to nejen v Praze, ale i v jiných městech. Ohromný význam pro rozvoj výroby i používání palných zbraní znamenaly husitské války (1419 – 1434). Tato skutečnost je dnes všeobecně uznávána i v zahraniční odborné literatuře a konec konců svědčí o tom i některé původně české názvy zbraní, jež přešly do mezinárodní terminologie: houfnice, hákovnice či pistole.¹² Naše znalosti o českém puškařství v 15. a 16. stol. jsou zatím nedostatečné a velmi torzovité. Výroba palných zbraní měla však v té době u nás nezanedbatelné postavení. Svědčí o tom mj. i zprávy ze zahraničních zdrojů, hovořící o vývozu hlavní z Čech na přelomu 15. a 16. stol. do Lisabonu, odkud po kompletaci s místními zámky a pažbami byly zbraně exportovány i do mimoevropských oblastí.

Technický rozvoj palných zbraní umožnil, že zbraně původně vojenské začaly být používány k lovu i ke sportovní střelbě. 16. století proto přineslo i nový termín „ručnice

¹² Z původního názvu „píšťala“ pro lehkou palnou zbraň, existují však i teorie, vysvětlující původ názvu pistole jinak. V příloze, na obrázku č. 6, je znázorněna husitská píšťala.

k míře“, tj. na míření. Vedle střelby na obvyklý terč byla značně rozšířena i střelba „ku ptáku“, tj. na maketu ptáka zavěšeného na vysoké tyči. Italský lékař Quarinoni, působící v době císaře Rudolfa II, napsal o sportovní střelbě následující: *„Skoro každý se takového střelení ku ptáku a k terči dotýká, maje za to, že ve vojně bude uměti lépe vítati nepřítel střelbou, ale nepřítel nebude tak tiše státi jako terč. Mimo to nynější střelci se nenaučí dobře stříleti, poněvadž již před střelbou se dobře napíjejí a jistě do střílky vína sobě nanositi dávají, čímž dostává se jim dvojnásobných očí a oni daleko se terče míjejí.“*

Ve 14. a 15. století byli puškaři zaměstnanci měst nebo bohatých šlechticů. Později se již „ručníkari“ začínají organizovat do cechů. Puškařské cechy vznikly ve většině našich významnějších měst. Značení pušek a pistolí celým jménem mistra se však u nás rozšířilo až v průběhu 17. století, takže autory dříve vyrobených zbraní nelze prakticky identifikovat. Doba, kdy byla Praha sídelním městem císaře Rudolfa II. byla obdobím rozkvětu místních řemesel, včetně puškařství.

Později, v období třicetileté války, nestačili cechovní řemeslníci uspokojovat požadavky armády a palné zbraně se tak musely dovážet z ciziny. Navíc vznikaly i první manufaktury, které ovšem nepřežily ukončení války. Cechovní předpisy znesnadňovaly vznik nových řemeslnických dílen, a naopak, usnadňovaly přístup k řemeslu pro syny mistrů. Otcovu dílnu proto často přebíral syn a v některých rodinách se řemeslo dědilo po mnoho generací.

K nejdůležitějším střediskům puškařské výroby patřila Praha, kde se soustřeďovala šlechta, tvořící hlavní zákazníky puškařů. K známým pražským mistrům 17. a 18. století patřili Jan a Jan Kryštof Stifterové, Jan Mendel, Bartoloměj Procházka, Kašpar Neireiter, Lorenz Neireiter, puškaři z rodiny Poserů, z rodiny Fingerlandů, Matěj Kubík a další. V Chebu působili bratři Keiserové a v Karlových Varech, hlavním středisku puškařské výroby v západních Čechách, působili Jan Adam Knodt, Johann Hetischweiler, puškaři z rodiny Breitenfelderů, Feilerů, Potzů, Leopold Becher starší i mladší, aj. V Brně vynikali Hans Ernst Geidel, Jiří Exl, Ferdinand Schindler, František Huntzfeld, Schnepfové, Muckové, v Olomouci Reimerové nebo Josef Wisthaler.

Ve východních Čechách a na severní Moravě působili v různých městech členové rodiny Čermáků. Lov byl v minulosti výsadou šlechty, a tak vedle městských cechovních řemeslníků existovalo i mnoho vynikajících puškařů pracujících mimo města na šlechtických sídlech, za všechny jmenujme Jana Michaela či Stanislava Paczelta, kteří vyráběli zbraně na šlechtickém sídle hraběte Sporcka¹³ nebo Václava a Ferdinanda Morávka, Geoga Liberta a Václava Pacholíka.

Tato doba přinesla velkou produkci zbraní, stejně tak se množily nové technologické konstrukce zbraní, které vynikaly přesností a spolehlivostí. Navíc se stávaly předmětem reprezentujícím svého majitele. Ve většině případů vynikaly také precizní výzdobou.¹⁴ „*Lovecká zbraň byla vždy něčím stejně bezprostředně osobním jako oblek jejího majitele, zapsaly se do jejího vzhledu i dějiny společenské vrstvy, která si zbraně objednávala. Jejich úprava hovoří řečí jejího kulturního a osobního prostředí, mluví o zálibách svého majitele, prozradí i jeho tělesné nedostatky: pokud špatně viděl pravým okem, objednal si pušku s vyhnutou pažbou, popřípadě s monoklem.*“ (Letošníková, str. 5, 1980)

V období baroka, mající zálibu v bohatém dekóru, se výzdoba rozšířila na téměř všechny součástky palných zbraní a výrobky, pocházející z českého prostředí mají srovnatelnou úroveň s nejkvalitnějšími soudobými zbraněmi z jiných zemí. Přestože řemeslníci často pracovali podle jakýchsi vzorníků, můžeme u některých zbraní snadno rozlišit místo jejich vzniku. Určité oblasti totiž vynikají typickou výzdobou, nezaměnitelnou s výrobky pocházejících odjinud. Například zbraně vyrobené ve Slezsku v 17. století mají bohatě vykládanou pažbu geometrickými a rostlinnými ornamenty z bílé kosti, doplňovanými zvířecími i figurálními výjevy, ve výzdobě se často používá i perleť nebo mosaz. Stejně můžeme hovořit o tzv. Těšíncích¹⁵ či o Chebských puškách, vyznačujících se typickou reliéfní řezbou. Celé 18. století tak můžeme považovat za období úspěšného rozvoje individuální puškařské výroby

¹³ František Antonín Sporck (1662-1738), výjimečná osobnost se zálibou v lovu, zakladatel loveckého řádu svatého Huberta.

¹⁴ Příloha, obrázek č. 7.

¹⁵ Lehké lovecké pušky, mající na svou dobu malou ráži a hmotnost a vedle své typické výzdoby jsou charakteristické i štíhlou pažbou se silně sklopeným krkem a kolečkovým zámekem s vnějším mechanismem. V příloze na obrázku č. 8 je Těšínska znázorněna.

loveckých a sportovních pušek. Hromadná válečná výroba totiž v poměrně mírovém období živořila.

Co se týká individuální výroby zbraní, představuje 19. století (období od skončení napoleonských válek do 50. až 60. let 19. století) poslední vzepjetí, probíhající ještě v podmínkách cechovní malovýroby. Je to zároveň doba rychlého technického pokroku. Soudobé prameny uvádějí spoustu puškařů, kteří působili nejen v Praze, ale i v menších městech. Nejznámější a bezpochyby nejvýznamnější osobností mezi českými puškaři je Antonín Vincenc Lebeda.¹⁶ Jeho zbraně byly distribuovány do Ruska, Německa, Polska i dalších evropských států. Některé byly vyvezeny i mimo Evropu. Byly oblíbené mezi členy panovnických rodů v Rakousku, v Srbsku, v Sasku i jinde. Důvodem velké obliby těchto zbraní byla na jedné straně technická dokonalost a na straně druhé umělecká kvalita. Na výzdobě spolupracovali přední umělci a pro typickou výzdobu pušek a pistolí z Lebedovy dílny se vžil název „pražská rytina“.

Ve druhé polovině 19. století přichází velký úpadek českých puškařů, kteří se z cechovních řemeslníků změnili na živnostníky, a i když jejich firmy zaměstnávali větší počet dělníků, šlo stále o individuální řemeslnou malovýrobu. Přestože se dokázali přizpůsobit prudce rostoucímu technickému pokroku, přechodu křesadlových zbraní k perkusním¹⁷, od perkusních zbraní ke zbraním s jednotným nábojem či přechodu od předovek k zadovkám¹⁸, nemohli soutěžit se strojovou velkovýrobou a mnohem lacinějšími zbraněmi, přicházejících především ze zahraničních zbrojovek. Klientelu si však některé dílny udržely, a to především z řad zámožných aristokratů i měšťanů, jimž nevadila vysoká cena, a kteří preferovali individuálně zhotovenou zbraň. Vedle již zmíněné Lebedovy dílny na českém území působily jiné firmy, v Praze firma Jan Novotný, která se stala koncem 19. století a začátkem 20. století nejvýznamnějším pražským puškařstvím, v Kolíně firma František Faulkner, v Písku firma Emil Eggerth a několik dalších. I tak ale přední čeští puškaři sháněli obživu u nás čím dál hůř, a to především vinou velkých zbrojovek, které kompletně převzaly výrobu vojenských zbraní, mnohé malé puškařské dílny z tohoto důvodu zanechávají výrobní činnosti a

¹⁶ Antonín Vincenc Lebeda (1797-1857), jeho firma existovala do roku 1888.

¹⁷ Příloha, obrázek č. 9.

¹⁸ Příloha, obrázek č. 10.

mění se na firmy zajišťující pouze prodej, opravy a individuální úpravy zbraní. Spousta výborných puškařů odchází ze stejného důvodu do zahraničí. Do USA odešli v 50. a 60. letech minulého století např. Ignác Příbyl, Antonín Tomiška, Václav Moulík a další. Jiní odcházeli do Rakouska, kde se uplatňovali nejen jako dělníci, ale i ve významných funkcích.¹⁹ Významné místo v dějinách českého puškařství 19. století mají Silvestr Krnka a jeho syn Karel Krnka. Oba významní puškaři jakoby předznamovali další vývoj zbraní, které se neustále modernizovaly. Blížící se válečný konflikt tento vývoj ještě násobil. Vznikaly novější, dokonalejší systémy. Na začátku 20. století už vznikaly zbraně, jejichž konstrukční mechanismy přetrvaly do dnešní doby.

1.4 Lovecké zbraně současnosti

Z definice uvedené v předchozím textu vyplývá, že se tyto zbraně užívají výhradně k lovu zvěře. Současná legislativa²⁰ dokonce zakazuje střílet zvěř zbraní jinou než loveckou (dlouhou palnou zbraní kulovou, brokovou nebo kombinovanou, určenou k loveckým účelům). Co se týče lovecké střelby, je značně odlišná od střelby sportovní. Sportovní střelec provozuje střelecký sport podle přesně stanovených pravidel. Jeho cílem je dosažení měřitelných výsledků a nejvyššího možného bodového zisku. Výkon zbraní a střeliva se posuzuje pouze z hlediska dosažitelné přesnosti střelby. Konstrukce používaných zbraní se přizpůsobuje jednotlivým disciplínám, zbraně musí splňovat stanovené podmínky celkové hmotnosti, provedení spouště a mířidel. Lovecká střelba, má-li být úspěšná, je oproti střelecké náročnější. Lovec si musí zvyknout na zpětný ráz, hluk při výstřelu, hmotnost zbraně, charakter spouštění a zaměřovací dalekohled.

Nelze samozřejmě sestrojít univerzální zbraň ani univerzální ráži,²¹ proto je šíře uplatnění jednotlivých druhů zbraní a střeliva určité ráže omezena, jak loveckým zákonodárstvím, tak loveckými zásadami. Těmto pravidlům odporuje například použití příliš slabého náboje na lov silné zvěře nebo vystřelení příliš velkého počtu výstřelů pro skolení určitého zvířete. Druh vybrané zbraně a ráže musí odpovídat

¹⁹ V letech 1889-1918 byli mezi pěti řediteli štyrské zbrojovky tři Češi. Karel Holub, pocházející ze Strakonice, Antonín Špitálský z Třeboně a Josef Dufek z Polné.

²⁰ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

²¹ Ráže je obecně smluvní vyjádření rozměru vývrtu, střely a náboje. Na různé druhy zvěře lovci používají střelivo s jinou ráží.

předpokládanému typu lovené zvěře. Pro lovecké revíry s celoroční možností lovu se zpravidla nejlépe hodí kombinované zbraně, jako jsou kozlice či trojáky. Kulovnice, která má sloužit ke střelbě na lišky na vzdálenost nejvýše 200 metrů, musí splňovat podstatně odlišné požadavky než zbraň na těžkou zvěř, která se při lovu buvolů uplatní při střelbě na krátkou vzdálenost, v prvním případě se požaduje nadprůměrná přesnost střelby, v druhém co nejvyšší účinek v cíli.

Důležitou částí loveckých zbraní je pažba, která umožňuje jednak ovládnutí zbraně (opření zbraně o rameno střelce, úchyt zbraně při střelbě) a u starších zbraní také sloužila ke spojení kovových součástí. U moderních zbraní jsou jednotlivé mechanické části spojeny do jediného na pažbě nezávislého celku. Vzhledem k tomu, že pažba je většinou dřevěná, stává se předmětem uměleckého zdobení. K výrobě pažby se přednostně používá proschlé a vhodně skladované ořechové dřevo, ať již jednoduché kmenové, nebo výběrové kořenové dřevo. Ořechové dřevo se pro výrobu pažeb výborně hodí vzhledem ke svým vlastnostem, hnědofialové až tmavé hnědočerné barvě, kresbě s drobnými póry, tvrdosti, pevnosti a trvanlivosti. Na ořechových pažbách se dají vytvářet kvalitní lakované povrchy, ořechové dřevo má znamenitou tvarovou stálost, je málo náchylné k trhlinám, sesychání a borcení, velmi dobře se zpracovává. Nejvyšší ořechové dřevo s jemnou kresbou se získává z vybraných kusů kořenového dřeva, vyznačujících se nerozvinutými adventivními pupeny (tzv. spícími pupeny), prorostlými okolní vrstvou kambia, jejichž rozříznutím se získává dřevo s jedinečnou strukturou. Při výrobě levných zbraní se používají i jiné druhy dřeva, především bukové, javorové, březové, hruškové nebo jilmové. V současnosti se při výrobě uplatňují také plasty, například nylon. Plasty nabízejí nepochybně řadu důležitých výhod. Na rozdíl od dřeva nemusejí před svým zpracováním dlouho vysychat, jsou necitlivé vůči vlivům vlhkosti, mají nízkou hmotnost atd. Výrobu pažby, tedy slícování pažby s kovovými součástmi, které provádí kvalifikovaný puškař, se označuje jako zapažbení. Probíhá zhruba ve dvou krocích. V první fázi se prověřuje kvalita dřeva a jeho přirozená kresba. Pažba, hlaveň²² a další součásti jsou sestaveny

²² Hlaveň je jedna z nejdůležitějších součástí každé palné zbraně. Slouží k urychlení střely a jejímu přesnému navedení do požadovaného směru.

do jednoho celku. Ve druhé fázi pažba získává svůj konečný tvar, vyrobí se rybiny,²³ namontuje příslušenství a probíhají konečné povrchové úpravy. V současnosti se používá několik základních typů tvaru pažby:

- Normální pažba s přímým hřbetem, s pistolovou rukojetí a s lícnicí nebo bez ní.
- Pažba s kapřím hřbetem, vyvýšenou horní hranou hlaviště pažby, s lehce nebo silněji vyvýšeným hřbetem hlaviště pažby, lícnicí a pistolovou rukojetí.
- Pažba typu „Monte Carlo“ s velkou, zaoblenou a přes hřbet pažby přesahující lícnicí a pistolovou rukojetí.
- Anglická pažba bez lícnice a pistolové rukojeti.

Existují i jiné typy, ovšem ve střední Evropě jsou vzhledem ke svým vlastnostem nejoblíbenější a nejběžnější uvedené čtyři typy, přičemž pro běžnou postavu většinou postačí prvně uvedená normální pažba. I u ní však musí její rozměry odpovídat specifickému střeleckému postoji, případně délce paží, krku a šířce hrudníku uživatele.

Doby, kdy puškař při výrobě zbraně sám zhotovil ve své vlastní dílně a vlastníma rukama sestavil do jednoho celku veškeré součásti zbraně, hlavní počínaje a pažbou konče, jsou nenávratně pryč. Při výrobě zbraní dnes stroje zastanou značnou část přípravných prací. Rozsah podílu strojové práce je u různých typů a značek velmi rozdílný. U sériové tovární výroby je přirozeně větší než u luxusních zbraní vyráběných na zakázku. Rytinová výzdoba drahých loveckých zbraní je čistě ruční prací.

²³ Rybina je zdrsnění pažby vyřezané pomocí pilníkových nástrojů na pistolové rukojeti a předpažbí. Rybina zabezpečuje lepší držení zbraně v ruce střelce. Vyznačuje se různou hustotou svého vzorku, která je dána celkovou jakostí zbraně. Místo rybiny mohou být úchopové plochy na pažbě opatřeny ozdobnou řezbou. V příloze, na obrázku č. 11, jsou zobrazeny různé druhy rybin.

Jednoduché zdobení se vyrábí válcováním nebo s pomocí rycího stroje podle šablony. Rytina se většinou vytváří ručně s pomocí rydla, punců a dalších pomůcek. Na součást, která má být opatřena rytinou, se tužkou načrtne její podoba a pomocí rycích nástrojů se ornament vyryje a vytlačí. Levné, jednoduché rytiny se částečně vyrábí válcováním pomocí raznic. Rozeznají se podle neostrých hran a prohloubení. Ručně ryté rytiny mají výrazné hrany. Anglické rytiny neboli arabeskové rytiny se vyznačují překrývajícími se motivy šlahounů a kudrlinkami, jemnost provedení a hustota ozdobných motivů potom určují hodnotu rytiny. Rytiny na loveckých zbraních zpravidla zobrazují zvěř a bývají kombinovány s arabeskovou rytinou. Jsou-li motivy velmi náročně propracovány, jedná se o tzv. honosnou rytinu, která je u zbraní nejvyšší cenové kategorie vykládána zlatem a stříbrem. Zdobení zbraní skýtá široké možnosti uplatnění uměleckým rytcům. Zdobení rytím propůjčuje zbraní stylový vzhled. U broušené rytiny se plochy na postavách, odrážející světlo brousí jemným smirkovým papírem.

Hlaveň se dnes téměř výlučně vyrábí strojově. Kulové hlavě se vyrábějí z kulatých tyčových polotovarů, nařezaných na příslušnou délku, vyvrtaných na stolicích pro vrtání dlouhých otvorů. Vyvrtaný otvor je vybroušen. Nakonec je v několika krocích vnější povrch hlavě osoustružen na požadovaný rozměr. V průběhu výroby se neustále kontrolují rozměry hlavě, aby byla zajištěna rovnoměrná tloušťka stěny hlavě. Hlaveň se pak opatří drážkovaným vývrtem.²⁴ Donedávna se drážkované vývrty vyráběly odběrem třísky, pomocí protahovacích strojů nebo ručním protahováním. Poněkud jiná je posloupnost výrobních kroků, když je drážkovaný vývrt vyroben kovacím strojem pomocí trnu, nebo když je vyvrtaným otvorem v hlavni protlačen ořech s profilem vývrty, vyrobený z houževnaté oceli. Oba tyto nové výrobní postupy (protlačování a kování vývrty) vytvářejí hladký, zrcadlově lesklý povrch vývrty, zároveň při vývrty

²⁴ Vývrt hlavě je dutina uvnitř hlavě s vodící částí, přechodovým kuzelem a nábojovou komorou. Slouží k usměrnění střely a rozeznáváme různé druhy vývrty, např. drážkový, polygonální, hladký, atd.

dochází ke zhuštění materiálu stěny hlavně. Výroba hlavně končí vysoustružením nábojové komory.²⁵ Broková hlaveň se vrtá, soustruží, rovná a leští obdobným způsobem jako hlaveň kulová. U vícehlavňových zbraní se hlavně sletují do hlavňového svazku.

Všechny ocelové součásti se leští, hlaveň se brynýruje pomocí lázně, pokud není na hlavní použito měkké letování, v opačném případě natíráním brynýrovacího roztoku. Dílenské zpracování je ve větších podnicích rozčleněno podle odbornosti, takže zde nenajdeme klasické puškaře, nýbrž specialisty na výrobu hlavní, pažeb, montáž hlavní a závěrů, na výrobu zámku, dále rytce, leštiče či odborníky na povrchovou úpravu. Hodnotná lovecká zbraň se vyznačuje kvalitními materiály, vynikající přesností střelby a rozměrově odpovídající pažbou.

1.5 Moderní obranné zbraně – pistole

Vznik slova pistole se vysvětluje různými způsoby. Někteří jazykovědci jej odvozují od jména italského města *Pistoia*, kde se poprvé pistole vyráběly a používaly. Pravděpodobnější je však vznik slova pistole odvozením z českého slova píšťala, které se za husitských válek používalo k pojmenování tehdy nové palné zbraně.²⁶ Je zarážející, jak často se ještě dnes zaměňují pistole s revolvery. Mládež při svých hrách své revolvery nazývá kolty. To má ještě smysl, neboť nejde o záměnu technicky odlišných pojmů. Často se však se záměnou pojmů pistole a revolver setkáme v tisku nebo na stránkách detektivních románů. Oby typy zbraní se však dají od sebe velmi jednoduše rozeznat. Nezaměnitelným rysem revolveru je typický, otočný nábojový

²⁵ Nábojová komora je zadní část vývrtu hlavně, do které se zasouvá náboj. Přední kónická část se označuje jako přechodový kužel.

²⁶ Označení píšťala mělo být ve své době odvozeno od slova pískat, existuje domněnka, že název píšťala byl zvolen kvůli krátkému ostrému zvuku, který zbraň při střelbě vydávala.

válec. Moderní samonabíjecí pistole, dnes nejběžněji používaná k osobní ochraně či ke sportovním účelům, je krátká ruční palná zbraň s poloautomatickou (samonabíjecí) činností.

Vzhledem k záměru bakalářské práce nebudu vyjmenovávat a do detailu popisovat jednotlivé druhy pistolí. Ani současné rozsáhlé encyklopedie tento úkol nemohou splnit. Existuje totiž spousta pistolí, které můžeme třídít z hlediska data výroby, jejich výrobce nebo podle účelu použití, používaných ráží atd. Budu prezentovat výrobky naší největší firmy,²⁷ produkující střelné zbraně do celého světa. Zaměřím se přitom na pistole, které fascinují znalce technickou dokonalostí a sběratele svou historickou hodnotou i jednoduchými ladnými liniemi. Na následujících řádcích v krátkosti chronologicky představím jednotlivé vzory v pořadí, v jakém přicházeli na trh. V příloze²⁸ pak budou představeny některé modely, a každý si může udělat vlastní úsudek o jejich designu. Je třeba dodat, že většina uváděných modelů již se nevyrábí, přesto mají mnohdy vyšší cenu než nejmodernější zbraně. Otázku proč, bychom měli položit sběrateli takových zbraní. Odpověď by možná zněla: protože jsou krásné a dýchá z nich kus naší historie.

- Fox - První původní česká pistole s dynamickým závěrem a ráží 6,35 mm. Prodávala se od roku 1920. Měla nezvyklé, téměř tubulární pouzdro závěru. Postrádala lučík, protože jazýček spouště se sklápěl pod rám. Zůstala ve výrobě do roku 1926.
- ČZ 1922 – Trochu vylepšený Fox. Měla konvenční lučík a spoušť. Optická mířidla s předchozího modelu nahradil žlábek v horní ploše pouzdra závěru. Vyráběla se do roku 1936.
- ČZ 1936 – Nepochybně šlo o zkušební sérii Františka Myšky²⁹ před dokončením vývoje vojenské pistole ČZ 38. Ovládací mechanismus byl pro kapesní pistolí

²⁷ Česká Zbrojovka v Uherském brodě vznikla ve 30. letech 20. století jako pobočka České Zbrojovky ve Strakonici. Vybudování nové továrny na východě Moravy bylo strategickým rozhodnutím vlády při budování domácího zbrojního průmyslu, záměrně lokalizovaném do vzdálenějších míst od západních hranic. Továrna nejprve převzala část výrobního programu ze Strakonice a z Brna. Vyráběly se zde pistole a pušky a později i automatické ruční vojenské zbraně. Např. dosud používaný samopal vzor 58 nebo známý vzor 61 Škorpion a další. Dnes je podnik známý výrobou loveckých a služebních zbraní.

²⁸ V příloze, na obrázku č. 12, je zobrazeno několik modelů zhruba v časové posloupnosti, jak přicházely na trh.

²⁹ František Myška, ve své době hlavní inženýr České zbrojovky.

přijatelný a ČZ 1936 se až do skončení výroby roku 1940 prodávala poměrně dobře.

- ČZ 1945 – Vzor z roku 1936 se vrátil do výroby po skončení druhé světové války. Kromě odstranění manuální pojistky u něj došlo jen k nepatrným změnám.
- Model Z – Lépe známý pod pojmem *Duo*. Původně jej vyráběla firma Dušek Opočno. Model Z se zhotovoval ve Strakonické továrně ČZ krátce po komunistickém převratu. Závěry zbraní po roce 1948 nesly označení: AUTO PISTOL R 6,35 MADE IN CZECHOSLOVAKIA.
- Model 448 – Zjevně terčová pistole v ráži .22 RF postavená vyloženě pro české soutěžní střelce konstruktéry Myškou a Lacinou. Zprávy hovoří o limitovaném množství zhotovených kusů.
- ČZ model 22 – Produkce této zbraně začala ke konci roku 1921 a nakonec jich bylo vyrobeno 10 000 kusů. Krásně vypracovaná zbraň měla trochu zvláštní vzhled. Zadní hrana závěru nelicovala se zadní hranou rukojeti. Ráže zbraně je 9 mm Short.
- Model 24 – Zjednodušená pistole vešla ve známost jako ČZ 24. Provedené změny zahrnovaly vyloženě drobnosti. K jediným větším patřilo doplnění zásobníkové pojistky a výměna dřevěných střenek za střenky z tvrdé gumy. Podle českých záznamů zbrojovka vyráběla verzi ráže 9 mm Parabellum s přídatnou ramenní opěrkou pro tureckou armádu. Produkce pokračovala až do německé okupace v roce 1939. Celkově bylo vyrobeno 150 000 kusů.
- ČZ model 27 – Tato pistole ráže 7,65 mm se vyráběla pro policii, bezpečnostní služby a pro komerční účely až do německé okupace roku 1939. Pod německým dozorem produkce pokračovala i za války až do roku 1945. Pistole ČZ 27 se dodávaly až do roku 1951, kdy se celkové množství vyrobených kusů přiblížilo číslu 700 000.
- ČZ 38 – Vojenská pistole vzor 38 střílela pouze náboje 9 mm Short. Výjimečně tvrdý samonapínací mechanismus téměř nedovolil umístit přesné zásahy bez dlouhého a náročného cvičení. Jediným plusem bylo geniálně snadné rozebírání zbraně kvůli čištění. Zvláštní zbraň s dynamickým závěrem se ponechávala ve výzbroji lokálních bezpečnostních složek.

- ČZ 1950 – Není divu, že poválečná československá armáda nechtěla mít s pistolí ČZ 38 nic společného a místo toho zkoušela novou zbraň zkonstruovanou bratry Kratochvílovými. Pistoli s ráží 7,65 mm armáda nepovažovala za dostatečně silnou a přenechala ji bezpečnostním složkám. Malé množství se již tehdy dostalo na civilní trh.
- ČZ 1952 – Během dlouhého čekání na novou pistoli nutili Sověti československou armádu, aby zavedla jejich zbraně. K nim patřila také služební pistole Tokarev. Hrubou, ale dostatečně efektivní zbraň nahradila v roce 1952 nová konstrukce používající sovětský náboj 7,62 mm, přestože čeští výrobci tou dobou vyvinuli střelivo s vyšší účinností. Navzdory své komplikovanosti a použití silného náboje má výkonná ČZ 52 nápadně malý zpětný ráz. Produkce skončila v roce 1956.
- ČZ 70 – Vzhledově se téměř nelišila od ČZ 50, kterou nahradila díky její nespolehlivosti. Výroba skončila v roce 1983.
- ČZ 75 – Patrně nejlepší pistole, jaká kdy vyšla z československých zbrojovek. Vynikající konstrukce z období po roce 1945, si získala oblibu zejména mimo zemi svého vzniku. Ironií je, že ji československé ozbrojené síly nepřijaly, protože ráže 9 mm nepatřila ke standartám ve Varšavském paktu.³⁰ ČZ vzor 75 sestrojili bratři Koučtí. Pistole sama nenese žádné znaky příbuzenství s předchozími typy československých pistolí. Úroveň zpracování je vysoká, vyváženost zbraně velmi dobrá. Nenabízí nic revolučního, ale jednoduše rozumnou aplikaci zavedených konstrukčních prvků.
- ČZ 83 – Konvenční zbraň s pevnou hlavní ráže 7,65 mm, kterou lze považovat za vylepšený model ČZ 70. Má oboustrannou pojistku a tlačítko záchytu zásobníku za lučíkem, které se dá ovládat z obou stran.
- ČZ 85 – Do současnosti dotažená pistole vzor 75, zachovávající původní velikost, tvar i celkový vzhled. Nabízí oboustranně ovládanou manuální pojistku a záchyt závěru. Dále byly provedeny drobné změny vnitřního mechanismu, zlepšující spolehlivost.

³⁰ Varšavská smlouva byl vojenský pakt zemí tzv. východního bloku, existující v letech 1955 až 1991. Vznikl na základě Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci podepsané 14. května 1955 Albánií, Bulharskem, Československem, Maďarskem, NDR, Polskem, Rumunskem a SSSR ve Varšavě.

- ZKP 493 - Jednoranná terčová pistole se sklopnou hlavní a vnějším kohoutem, vzhledově připomínající revolver. Prodávala se pod jménem Champion a mimo Československo se dala spatřit jen velmi vzácně.

Vývoj nelze zastavit a dvojnásobně toto tvrzení platí v oblasti střelných zbraní. Také Česká Zbrojovka jako nejdůležitější zbrojní firma u nás se snaží své zbraně uzpůsobovat moderním technologiím a konkuruje vyspělým firmám po celém světě. Neustále jsou představovány nové a nové modely, které jsou, alespoň podle recenzí, o další krok vpřed. Současné pistole jsou spolehlivější, přesnější, lehčí, s jedinečným designem (mnohdy i různých barev). Dalo by se říct, šité na míru náročnému zákazníkovi. Zároveň je ale potřeba dodat, že o starší modely je neustále velký zájem. Některé starší zbraně jsou dokonce mnohem cennější než ty nejmodernější. A nemusí se jednat o osobní zbraň Adolfa Hitlera, jejíž sběratelská hodnota je jistě nevyčísitelná.

V předchozím textu bylo na některých místech uvedeno, v jakém objemu byly jednotlivé vzory pistolí vyrobeny. Uvědomme si, že se jedná o miliony střelných zbraní (stále mluvíme jen o pistolích vyrobených na našem území). K tomu si připočtíme zahraniční výrobky především z Německa, Rakouska, Ruska, Spojených států a dalších zemí. Zbývá odečíst zbraně, které vlastní armáda a jiné ozbrojené bezpečnostní složky státu a dostaneme se k neuvěřitelnému číslu. Víme, kolik je mezi lidmi v České republice pistolí? A jiných střelných zbraní? A kolik jich mají občané ostatních zemí? A jak snadné je si pistoli u nás pořídit? Souvisí tento fakt se vzrůstající agresí ve společnosti nebo nesouvisí? Podobnými otázkami se mimo jiné budu zabývat v další části bakalářské práce.

2. DIDAKTICKÁ ČÁST

Mnoho lidí má ke střelným zbraním odpor a v jejich očích bývají spojovány s násilím nebo agresivitou. Existuje mnoho teorií a definic pojmu agrese, které nelze ani zevrubně vzhledem k rozsahu bakalářské práce a jejímu zaměření rozebrat. Nabízím pouze určitý pohled jako námět k zamyšlení. Na úvod této části definice podstatných pojmů, jak jsou uváděny v literatuře. (Čermák, 1999).

- Asertivitou se obvykle rozumí, že člověk dokáže trvat na svých názorech a prosazovat svoje práva v rámci existujících zákonů. V takovém duchu chování jde o to přimět ostatní, aby připustili, že jedinec má právo se rozhodnout, jak bude myslet a jednat. Jak těsně souvisí asertivita s agresí, prokáže myšlenkový experiment, ve kterém si představíme jakkoliv velké společenství lidí, kteří se k sobě chovají výhradně asertivně.
- Agrese je většinou chápána jako jakákoliv forma chování, jehož cílem je záměrně někoho poškodit nebo mu ublížit. Rovněž definice donucovacího jednání vyznívá podobně: jednání, které je provedeno se záměrem ublížit nějaké osobě nebo ji přimět k tomu, aby vyhověla. Kromě fyzického ublížení lze za agresi považovat také psychické a emocionální zranění, jako jsou například zastrahování, zostouzení, vyhrožování apod.
- Násilí je někdy z agrese vyčleňováno jako samostatná subkategorie a je definováno jako záměrný pokus fyzicky někomu ublížit. Agrese představuje motivační zdroj násilí, kdežto násilí může být jedním z projevů agrese jako záměrného aktu.
- Agresivita je pojímána v nejširším slova smyslu jako dispozice k agresivnímu chování. Člověk, který je nadán vysokou mírou agresivity, je často a velmi snadno v nejrůznějších situacích náchylný jednat agresivně.

- Hněv je silný emocionální stav, který často agresí doprovází. Není však nezbytnou podmínkou agrese. Člověk může být agresivní impulzivně bez vědomí stavu nahněvanosti. Nahněvaný člověk se také nemusí nutně chovat agresivně. S agresivitou jako náchylností k agresí je hněv spojen jen nepřímo, může, ale také nemusí být její součástí. S agresí bývá někdy spojován spíše afekt zlosti či vzteku, které se od hněvu významně odlišují. Afekt vzteku vzniká náhle, je naléhavý a těžko ovladatelný, jedinec v takovém stavu nerespektuje společenské normy a tendence k násilí jsou u něj extrémně patrné.³¹ Hněv naproti tomu nejenom že nemá takovou intenzitu, ale jeho zdroje mohou být i kvalitativně odlišné – rozhořčený jedinec může pociťovat spravedlivý hněv, ale nikoliv zlost nebo vztek.
- Hostilita je vymezována jako negativní postoj k jedinci nebo k více lidem. Pro hostilního jedince je typické, že jiné lidi hodnotí téměř výlučně kriticky a negativně. Lze říci, že tak dává najevo svůj negativní vztah k nim.

2.1 Vznik agrese

Stěžejním tématem didaktické části bude téma šikany na našich školách. Abychom mohli skutečně věcně tuto problematiku obsáhnout, musíme se nejprve ptát po příčinách jejího vzniku. Pochopíme-li totiž příčinu vzniku nějaké nemoci, nenalezli jsme sice ještě účinnou terapii, ale přece jen jsme pro ni vytvořili jeden z předpokladů. Šikana je projevem agrese. Konrad Lorenz³² ve své knize s názvem *Takzvané zlo*, která vyšla v roce 1963 tvrdí, že příčiny vzniku agresivního chování a všech jeho projevů bychom měli hledat v chování zvířat. Má pro tuto teorii celou řadu striktně exaktních důkazů. Chování člověka jako sociálního tvora není podle něj nepodobné způsobům, jakým vyjadřují své prožitky někteří živočichové. Autor se samozřejmě dostává do sporu s mnoha odpůrci, kteří nemohou připustit fakt, že člověk je ve své podstatě živočišný tvor a jako takový je ovládán svými pudy a instinkty. Pokládám za vhodné, abychom si na tomto místě uvědomili naléhavost fenoménu agrese. Lorenz definuje agresí jako

³¹ Za trestný čin spáchaný v afektu nemusí být člověk trestně odpovědný, pokud se prokáže, že v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání.

³² Konrad Lorenz, světoznámý etolog a nositel Nobelovy ceny v oboru lékařství a fyziologie.

útočnost zvířete i člověka, která je namířena proti příslušníkům vlastního druhu. „*Máme dobrý důvod pro to, abychom pokládali vnitrodruhovou agresi v současné kulturně historické a technologické situaci lidstva za největší ze všech nebezpečí*“ (Lorenz, str. 33, 1992). Cílem zuřivé útočnosti u mořských ryb je pouze příslušník vlastního druhu, nikdy na sebe neútočí ryby dvou různých, byť sebeagresivnějších druhů. Shodně se agresivní pud projevuje u jiných zástupců živočišné říše, různých druhů ptáků, agresivních, ve smečkách žijících vlků a dalších. U člověka můžeme pozorovat podobné mechanismy. Každý si někdy všiml svého projevu agrese vůči blízké osobě, zatímco k ostatním citově vzdáleným lidem nic nepřátelského necítíme. „*V každé lásce vězí tak velká míra latentní, vzájemným poutem zakryté agrese, že při přervání tohoto pouta vzniká onen strašný fenomén, který nazýváme nenávistí. Neexistuje láska bez agrese, ale neexistuje též nenávist bez lásky*.“ (Lorenz, str. 182, 1992).

Naštěstí jsme lidé a to, co nás odlišuje od ostatních živočichů, je schopnost myslet. Díky rozumu máme možnost své jednání, a to i pudové, ovlivňovat. Pudy nemůžeme vymazat, jsme jimi navíc řízeni,³³ ale podle Lorenze je umíme účinně svést mimo a tím otupit přímé účinky agrese. „*Přeorientování agrese je zřejmou a nejsnadnější cestou k jejímu zneškodnění*“ (Lorenz, str. 189, 1992). Již staří Řekové znali pojem katarze, očištění, odreagování se. Typickým prostředkem, který nabízí účinné odreagování, tedy prostředkem k žádoucímu svedení agrese, je v dnešní době sport. „*Stejně jako fylogeneticky vytvořené zdánlivé souboje, zabraňuje i sport sociálně škodlivému působení agrese a přitom nezmenšuje její význam pro udržení druhu. Kromě toho ale uskutečňuje tato kulturně ritualizovaná forma boje také jinou, nezměrně důležitou úlohu: vychovává člověka k uvědomělému a zodpovědnému ovládnutí jeho instinktivních bojových reakcí. Fairness, neboli rytířskost sportu, která se zachovává i během vzruchových situací silně vyvolávajících agresi, je důležitou kulturní vymožeností lidstva. Kromě toho působí sport požehnaně i tím, že umožňuje skutečně nadšené závodění mezi nadosobními společenstvími. Nejenže v podobě hrubších, individuálnějších a egoističtějších způsobů chování otvírá výborný ventil pro*

³³ Rakouský lékař a psychiatr, mimo jiné autor teorie psychoanalýzy Sigmund Freud, rozpracoval problematiku pudů. V jeho pojetí hraje prim pud sexuální a také pud smrti, jehož hlavní součástí je agresivní pud.

nahromaděnou agresi, nýbrž dovoluje i plné vyžití jejich diferencovanějších kolektivních zvláštních forem.“ (Lorenz, str. 223, 1992).

Agrese se nevytváří v průběhu života, agresivní pud existuje v každém z nás od nepaměti. Naše běžné chování už si léta vytvořilo jakési vzorce chování, chceme-li rituály či zvyky, do kterých bývá agrese svedena. V průběhu každodenního života si ani nejsme vědomi, že jejich funkce (rituálů) spočívá v potlačování agrese a vytváření sociálního pouta. Každá odchylka od společenských způsobů (rituálů), které jsou pro skupinu typické, vyvolává agresi. Proto všichni členové jsou nuceni normy sociálního chování přesně dodržovat. Uveďme příklad z mnohokrát citované knihy od Konrada Lorenze. Člověk při vstupu do místnosti bere na vědomí přítomnost ostatních malými zdvořilými pohledy a gesty. Vstoupí-li do místnosti, ve které se tyto členové nacházejí, aniž by provedl tyto malé zdvořilostní rituály, a chová-li se tak, jakoby místnost byla prázdná, vyvolá jeho chování hněv a nepřátelství stejnou měrou, jako by učinilo otevřené agresivní chování. A skutečně má takové úmyslné potlačení normálního upokojujícího ceremoniálu stejný význam jako otevřené útočné chování. Nonkonformista je znevýhodněn, je s ním zacházeno jako s mimostojícím jedincem. V jednoduchých skupinách, jejichž dobrým příkladem je školní třída, je vyvržen nejhroznějšími způsoby. Důkazy předchozího tvrzení může poskytnout každý učitel, který měl příležitost pozorovat ohromnou rychlost, s jakou se cizí dítě naučí místnímu dialektu, jimž se mluví v okolí, kde chodí do školy. Dítě se dialektu jednoduše musí naučit, aby nebylo svými spolužáky vyvrženo. Přitom se ale zachovává původní domovský dialekt.

2.2 Násilí ve světě

Přirozeností každého člověka je určitá míra agrese. Víme, že agresivní chování je sváděno různými mechanismy, vědomě či nevědomky. Je to stejné, jako bychom prohlásili, že každý člověk je prostě od přírody agresivní. Že je tomu tak u zvířat nás jistě nepřekvapí. Ale zvířata nemají rozum. Jejich agrese jim umožňuje obživu a zajišťuje přežití druhu. Bez agrese by nemohla ulovit potravu a neobešla by se bez ní ani při obraně svého teritoria. Člověk si díky intelektu mohl opatřit zbraně, a tím došlo

k určité transformaci agresivního chování. Vysvětlení tohoto jevu nabízí opět vynikající etolog Konrad Lorenz. „*Vzdálenost, na které působí všechny střelné zbraně, chrání zabíječícího před těmi vzruchovými situacemi, které by mu jinak smyslově přibližovaly strašlivost následků jeho činu. Hlubší citové vrstvy prostě neberou na vědomí, že ohnutí ukazováku na spoušti, které je příčinou výstřelu, rozerve člověku vnitřnosti. Žádný člověk by nešel ani na lov zajíců, kdyby musel zvěř zabít pomocí svých zubů a nehtů.*“ (Lorenz, str. 204, 1992). Ani rozčilený člověk neublíží protivníkovi, kterého má nablízku, má zábrany, ale je schopen bez rozpaků a citové újmy stisknout knoflík, kterým odpálí vodíkovou pumu.

Příroda nabízí vysvětlení předchozích úvah. Útok na příslušníka jiného druhu je ryze účelný. Slouží k zajištění obživy, popřípadě k vlastní sebeobraně, k ničemu jinému. Není v něm žádná antipatie. Naproti tomu agrese vnitrodruhová není škodlivá. U člověka je tomu ale jinak. Co vůbec vede lidstvo k tolika válkám, k náboženským střetnutím nebo dokonce k terorismu? Přestože lidstvo disponuje darem myšlení, navíc zná historii, ze které by se mohlo poučit, neumí svůj agresivní pud obhospodařovat ke svému prospěchu. „*Ohrožení současného lidstva totiž nevyplývá ani tak z jeho schopnosti ovládat fyzikální pochody, jako z jeho neschopnosti rozumně řídit své vlastní sociální dění.*“ (Lorenz, str. 189, 1992).

Nelze si nevšimnout vzrůstající celosvětové agrese, pokud sledujeme všemožné sdělovací prostředky. Samuel Huntington, harvardský profesor a americký politolog, který svého času působil v Bílém domě jako poradce pro bezpečnost, napsal celosvětově známou knihu s názvem *Střet civilizací*, pojednávající o světové politice po Studené válce. Celé dílo se nese v duchu proroctví, kdy na konci jednadvacátého století dojde k obrovskému střetu civilizací. Válčit už nebudou státy, ale jak z názvu knihy plyne, celé civilizace. Mohli bychom namítnout, že podobných proroctví se objevuje celá řada. Ovšem v tomhle případě musíme vzít v potaz dvě zásadní věci. Za první světově uznávanou osobnost autora a za druhé nepopíratelná fakta, která jsou v knize zveřejněna.

Zásadním faktem je šíření zbraní jako důsledek globálního ekonomického rozvoje světa a zejména Japonska a Číny. Na straně Spojených států amerických (i ostatních západních zemí) vždycky byla konvenční převaha, jednoduše více zbraní. Jinými slovy více finančních prostředků do vývoje zbraní a do armády. Nezápadní země volí jiné způsoby. Vyvíjejí velmi nebezpečné zbraně hromadného ničení. „*Šíření jaderných a jiných zbraní hromadného ničení je centrálním fenoménem pomalého, avšak neodvratného rozptylu moci v multicivilizačním světě.*“ (Huntington, str. 225, 2001). Když mluvíme o nebezpečí celosvětového šíření zbraní, musíme také zmínit terorismus, podle Huntingtona historicky zbraň slabých, to je těch, kteří nedisponují konvenční vojenskou silou. Autor nastiňuje dnešní svět, který sebou nese morální úpadek západních zemí, s čímž jde samozřejmě ruku v ruce nárůst násilí a zločinnosti, úpadek rodiny, inklinace k drogám atd. Bezprostřední střet civilizací přijít nemusí, ale Huntington předpovídá, jak by konkrétně svět vypadal, kdyby střet civilizací skutečně nastal. „*Vztahy mezi skupinami z odlišných civilizací nebudou nikdy blízké, naopak, obvykle budou chladné, často dokonce nepřátelské. Budeme-li se chtít v nastávající éře vyvarovat velkých válek mezi civilizacemi,³⁴ je nutné, aby se ústřední státy civilizací zdržely intervence do konfliktů jiných civilizací.*“ (Huntington, str. 245 a str. 387, 2001).

2.3 Agresivita v naší společnosti

Můžeme souhlasit, že agrese je vrozená a díky tomu, že jsme kromě bytostí přírodních také bytostmi kulturními, můžeme si agresivní chování osvojit, naučit se způsobům, jak se s ním vypořádat. Bohužel, v mnoha případech agresí potlačujeme, namísto konstruktivního a účelného svedení. Skutečné problémy mohou nastat, jedná-li se o děti. Nárůst agrese všude kolem nás (filmy, internet, počítačové hry,...) se přirozeně projevuje ve všech oblastech společenského života, tedy i v rodině a ve školách. Pedagogové jsou často vystaveni nelehkým situacím, musejí nalézat účinné pedagogické metody, aby se dokázali s narůstající agresivitou, nejen ve své třídě, vypořádat. Jejich úloha je možná složitější než kdykoliv předtím. V souvislosti s úpadkem rodiny i křehkostí lidských vztahů se totiž zmenšují možnosti dětí získávat

³⁴ Huntington rozlišuje civilizaci západní, latinsko-americkou, africkou, islámskou, čínskou, hinduistickou, pravoslavnou, budhistickou a japonskou.

sociální zkušenosti. Často se nevyužívá pedagogických možností a nedbá se o citovou výchovu, nenacvičují se dovednosti, jež by děti a mládež měly získat, aby se naučily ovládat agresivní impulsy, a aby si osvojily a udržely uspokojivé vztahy k druhým. Jen zřídka se cvičí schopnost a ochota praktikovat konstruktivní, pokojný způsob řešení konfliktu. Dětem se většinou pouze radí, že se mají „snášet“. Pedagogická činnost je silně orientovaná na harmonizaci, při níž jde spíše o to vyhnout se konfliktům, než o vážné řešení problémů. Konflikty se zpracovávají převážně konvenčním způsobem, hledáním viníka a napomínáním. Okolní svět reaguje na agresivní chování trestem, odplatou a sociálním odmítnutím. To je potom u agresivně jednajících jednotlivců pocíťováno jako další ohrožení a nevede ke snížení hladiny zloby a agresivity, nýbrž rozpoutává nové agrese.

2.4 Sociální hry

Jednou z možností, jak uvést do chodu pedagogické procesy ke konstruktivnímu zvládnutí zloby a agresivity, jsou interakční hry a cvičení. Hry poskytují dětem a mládeži otevřené interakční systémy, které jim umožňují získat zkušenosti se sebou samými i s druhými. Mohou vložit do herní situace vlastní pocity a potřeby, mohou jednat aktivně a otevřeně, beze strachu zakusit důsledky svého jednání. Platí to především pro tzv. sociální hry a cvičení bez vítězství a prohry. Soutěživé hry nejsou vhodné k nastartování pozitivních sociálních procesů. Touha zvítězit vede k silnému psychickému napětí, takže se jen stěží dosáhne změněných, sociálně žádoucích způsobů chování. Naproti tomu sociální hry a cvičení zprostředkovávají rozličné vztahy mezi členy skupiny, a to nejen na věcné, ale i na citové úrovni. Při sociálních hrách mohou děti a mládež překonat zaběhnuté vzorce chování a cvičit se ve schopnostech potřebných k prosociálnímu jednání. Při hře jsou podněcovány důležité procesy učení, přesto však hra není vážnou situací. Při hře je dovoleno ledacos a hra může sloužit i k pobavení, i když některé herní situace by v běžném životě působily trapně, nebo by takové jednání bylo potrestáno. Ke hře patří například:

- Dynamika napětí a uvolnění
- Rozvoj fantazie

- Pohyb a tělesný kontakt při mnohých hrách
- Povolené „agresivní“ chování
- V neposlední řadě pocit z opětného nalezení bezpečí a potěšení z opakování

Při sociální hře lze zvláště zřetelně zakusit interakce, protože jsou ritualizovány pravidly hry. Tyto rituály plní různé funkce:

- Slouží sociálně kontrolované přeměně situací, které se v denním životě často opakují.
- Slouží výběrovému omezení celku, neboť umožňují interakce omezením možností chování, a tím snižují nejistotu a strach.

Při sociální hře lze pomocí rituálu pravidel změnit vybraným způsobem agresivní chování, strategicky ho využít a použít pro neagresivní úmysly. Hry a podobná cvičení mohou navíc fungovat jako ventil a odbourávat napětí. Hra ve skupině vytváří základnu k vedení rozhovoru na určité téma, při němž všichni vycházejí ze stejných nebo podobných zkušeností. Hra jako úvod k tématu je mnohem účinnější než přednáška, text nebo film. Agresivně se chovající děti a mládež mají často narušené vnímání tělesnosti. Nejsou schopny přijmout pozitivní tělesné kontakty. Při hře, např. právě při pohybových hrách, se mohou naučit prozkoumat a ovládat své tělo, nechat na sebe sahat a přátelsky se dotýkat druhých. Pohybové hry jsou v souvislosti se zlostí a agresivitou zvláště důležité i proto, že se dosud málo dbá na psychomotorické potřeby dětí a mládeže. Při interakčních cvičeních a hrách lze agresivní chování ritualizovat. Takové rituály agresí (zdánlivé boje):

- Slouží k vyjádření hněvu a nepřátelství.
- Dovolují ulehčenou agresi.
- Střídavé iracionální útoky prováděné v situačním rámci paradoxně budují solidaritu a důvěru účastníků.
- Zvyšují vnímavost účastníků pro společenskou definici agresivního chování.
- Je možné vyslovit různá tabu, např. nadávky, bez pocitu trapnosti a bez sankcí.
- Je možná záměna rolí, a to i s hierarchickými převraty.

Základem pro interakční hry a cvičení mohou být zvláštní cíle učení. Mají dětem pomoci:

- Uvědomit si a vyjádřit agresivní pocity.
- Poznat podněty zlosti a agresivního jednání.
- Lépe porozumět sobě i druhým.
- Ovládat a odbourávat zlost a agresivitu.
- Posílit vlastní já a pocit vlastní hodnoty.
- Navázat neagresivní vztahy.
- Pokojně řešit konflikty.³⁵

2.5 Šikana

Se šikanou se v životě setkal téměř každý, všichni víme, co šikana znamená, i když si málo uvědomujeme, jak může být nebezpečná. Máme sklony šikanu zlehčovat a tím nevědomě přispíváme k tomu, že se problém šikany na školách vyskytuje velmi často. Dříve se o šikaně a šikanování mluvilo v souvislosti se základní vojenskou službou, kdy si tzv. „mazáci“ sjednávali respekt a obdiv nováčků nevybíravými metodami, které nezřídka sahaly za hranice lidské důstojnosti. Podobné metody bohužel používají dnes školáci, jejichž terčem jsou oběti, které se díky různorodým okolnostem neumí účinně bránit. Je třeba zdůraznit, že brutalita a agrese šikanujících jedinců jde ruku v ruce s agresivitou doby, ve které žijí, souvisí se vzory, které jim nabízí moderní média, s nefungujícím rodinným prostředím a dalšími sociálně patologickými jevy uvnitř naší společnosti.

2.5.1 Vymezení pojmu šikana

Abychom mohli účinně s šikanou bojovat a čelit jí ještě dříve, než propukne v celé své ničivé síle, musíme přesně pojem šikana definovat. Některé projevy, byť mohou být agresivnější a na první pohled brutálnější než samotná šikana, nejsou v konečném

³⁵ PORTMANNOVÁ, R. Jak zacházet s agresivitou. Praha: Portál, 1996, kap. Cvičení a interakční hry jako pedagogická možnost, str. 13-15.

důsledku společensky tolik závažné. Jestliže se například poperou dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce jejich srdce, nejde samozřejmě o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil.

Slovo šikana pochází z francouzského slova *chicane*, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na literě předpisů, například vůči podřízeným nebo vůči občanům, od nichž šikanující úředníci zbytečně vyžadují nová a nová razítka, nechávají je pro nic za nic čekat atd. U nás pojem šikana, v tom smyslu jak se dnes hovoří, zavedl pražský psychiatr Petr Příhoda, který jako první před listopadem 1989 veřejně promluvil o tom, o čem mnozí věděli, ale mlčeli, protože to bylo tabu – v socialistické armádě se existence něčeho takového nesměla přiznat.

Pod pojmem šikana nebo šikanování mezi dětmi se rozumí široký okruh chování dítěte nebo skupiny dětí s cílem ohrozit, zastrašit, ponížit nebo jinak ublížit jinému dítěti nebo skupině dětí. Šikana zahrnuje slovní ponižování, nadávání, neustálé kritizování, výsměch, hrubé žertování, vydírání, omezování osobní svobody, pohrdání, poškozování oděvu a osobních věcí, tělesné napadání. Její nebezpečí spočívá především v závažnosti, dlouhodobém působení a s tím souvisejících následcích v oblasti duševního a fyzického zdraví. Z jiného úhlu pohledu se jedná o těžkou poruchu vztahů ve školní třídě, kdy je narušeno celkové klima třídy a je na učiteli, jak se s těžkou situací dokáže vypořádat, a to sám nebo s pomocí psychologů či jiných odborníků na tuto oblast. Šikana je jinými slovy úmyslná, samoúčelná agrese, jejímž podstatným rysem je manipulativní charakter. Oběť je vůči agresorovi vždy slabší a bezbranná. K útokům dochází opakovaně. Na počátku bývají nenápadné legrácky, posměšky nebo třeba jen ignorování dítěte jeho spolužáky, později přichází fyzická agrese a přitvrzování manipulace. O dokonalé šikaně pak odborníci hovoří v momentě, kdy celá skupina přijme normy agresorů.

2.5.2 Trojrozměrný pohled na šikanování

Dr. Kolář³⁶ zdůrazňuje praktický, trojrozměrný pohled na šikanování:

1. Šikanování jako nemocné chování

V praxi nejběžnější a také často jediný pohled na šikanu. Je zcela nezbytný a nezastupitelný pro první orientační posouzení situace, ale rozhodně není postačující, pokud bychom měli problém šikany zvládnout. Nenabízí totiž celkový komplexní rozměr celé situace. Hlavní rysy šikany podle tohoto úhlu pohledu lze popsat následovně: Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci. Za pojmy agrese a manipulace se skrývá široké spektrum činů, zahrnujících fyzickou agresi a používání zbraní, slovní agresi, krádeže, ničení a manipulace s věcmi, násilné a manipulativní příkazy, zraňování izolaci.

Není problém pojmenovat problém, pokud o něm víme. Brutální způsoby šikanování se dějí v nepřítomnosti pedagoga a k jejímu odhalení nám musí stačit tzv. nepřímé varovné signály, které by se ovšem nikdy neměli podceňovat. Takovým signálem může být už třeba smích při neúspěchu nebo kanadské žertíky na úkor spolužáka. V tabulce na následující stránce jsou uvedeny přímé i nepřímé známky šikany.

³⁶ Dr. Michal Kolář, etoped a psychoterapeut, se problematikou šikanování zabývá téměř 30 let. Je autorem celé řady publikací o sociopatogenních jevech.

PŘÍMÉ ZNAKY ŠIKANY	NEPŘÍMÉ ZNAKY ŠIKANY
úmyslné ponižování	strach jít ráno do školy
hrubé žertování a zesměšňování	záškoláctví
nadávký	opakované bolesti hlavy či břicha
neustálé kritizování a zpochybňování	zhoršení prospěchu ve škole
poškozování a krádeže osobních věcí	ztráta zájmu o učení
výsměch	porucha soustředění
pohrdání	pobývání v blízkosti učitelů
vydírání	ustrašené vystupování
omezování svobody	izolace od vrstevníků
bití, kopání, jiné tělesné napadání	pozdní návraty ze školy
	návraty s poškozeným a ušpiněným oděvem
	návrat ze školy ve vyhladovělém stavu
	modřiny, odřeniny, řezné a jiné rány bez věrohodného vysvětlení
	opakovaná ztráta peněz či osobních věcí
	žádání o peníze pod různými záminkami
	nemožnost usnout, noční můry
	smutná nálada, apatie

2. Šikanování jako závislost

Další rozměr šikanování, důležitý pro praxi, je již vnějšmu pohledu nepřipustný. Jde o vzájemnou vazbu mezi agresorem a obětí. Terén tohoto nesvobodného, nesymetrického vztahu je určen převažující lidskou strategií: skrýt vlastní strach a zároveň využít strachu druhého. Tento princip diktuje rozdělení žáků ve skupině na „silné“ a „slabé“. Mezi těmito skupinami vzniká oboustranná a překvapivě trvalá vazba. Navzájem se potřebují. Vztah agresora a jeho oběti je podobný obrazu dvou boxerů v ringu, kde jeden má výraznou převahu, ten slabší, kterému docházejí síly, se pokouší zaklesnout do agresivnějšího soka, obejmout ho, být mu co nejbliže, protože tak mu nehrozí, že jej agresor přímým úderem srazí k zemi. Paradoxně se tak může, při extrémní formě závislosti, oběť s agresorem identifikovat, poslouchá ho na slovo.

Při vyšetřování šikany je tento úhel pohledu velmi důležitý. Často totiž funguje mezi obětí a agresorem jakýsi skrytý scénář spolupráce. Je tedy zřejmé, že přímá konfrontace oběti a jejího trýznitele neposkytuje relevantní informace a od takové konfrontace by mělo být kategoricky upuštěno.

Strany šikany:

AGRESOR	OBĚŤ
bývá většinou starší, tělesně zdatný, agresivní k vrstevníkům a mnohdy i k učitelům, mívá kázeňské problémy	dítě, které se neumí nebo nemůže bránit
může být všeobecně oblíbený, imperativní, sebevědomý, méně nadaný a někdy až překvapivě nebezpečný	dítě, které se jakýmkoliv způsobem odlišuje od očekávaného průměru (nosí brýle, přestěhovalo se, má nadváhu, apod.)
v kolektivu často vystupuje v roli vůdce	dítě fyzicky slabé, popř. uzavřené, které těžko navazuje osobní kontakt s ostatními dětmi
pochází často z rodiny, kde je fyzické, popř. psychické násilí používáno jako běžný komunikační prostředek	dítě duševně zaostalejší, popř. pomalejší v uvažování
k maskování svých činů často používá důvěryhodné vysvětlení, které se snaží opřít o tvrzení svých obdivovatelů	dítě jiné barvy pleti, často příslušník národnosti menšiny
	dítě nadprůměrně duševně vybavené, dětský génius

3. Šikanování jako porucha vztahů ve skupině

Šikanování není nikdy pouze záležitostí agresora a oběti. Neděje se ve vzduchoprázdnu, ale v kontextu vztahů nějaké konkrétní skupiny. Vztahy při šikaně mají svoji vnitřní dynamiku a svůj zákonitý vývoj. Kdo neporozumí mechanismu proměny zdravé skupiny v nemocnou, ten nemůže šikanování léčit. Každé stádium nemoci, od zárodečné podoby tzv. ostrakismu až po totalitu neboli dokonalou šikanu, se vyznačuje příznačnými mechanismy. Jednotlivá stádia potřebují zásadně rozdílné formy zásahu, a proto je potřeba je nutně rozlišit. Znalost vnitřního vývoje šikanování nám umožňuje respektovat stupně odlišnosti léčby, diferencovat pomoc a promyšleně volit diagnostické a terapeutické postupy.

První stádium: zrod ostrakismu

Podmínky k vytvoření šikany nemusí být nijak výjimečné. Šikana se může objevit v každé skupině, v jakémkoliv prostředí. Navíc výzkum ukazuje, že šikana se vyskytuje prakticky všude.³⁷ Každá škola, která nemá systematický program pro šikanování a tvrdí, že v ní mezi žáky k šikanování nedochází, problém zlehčuje a vyhýbá se jeho řešení. V každé školní skupině se při „hře se strachem“ záhy objeví jednotlivci, kteří jsou nejméně vlivní a oblíbení, ti, kteří se nacházejí na sociometrickém chvostu. V odborné literatuře se takový jedinec označuje různě, například obětní beránek, černá ovce, outsider, omega, marginalizovaný jedinec apod. Při tradičním způsobu výchovy, která cíleně nepracuje se vztahy mezi žáky, všichni jednotlivci, kteří se dostanou na chvost skupiny, zakoušejí prvky šikanování, tzv. ostrakismus. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře, je neoblíbený a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet drobné legrácky apod. Tato situace je zárodečnou formou šikanování a obsazuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stádium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace

Dochází k přitvrzování manipulace a objevuje se zprvu subtilní fyzická agrese. Pokud ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní jedinci sloužit jako jeho ventil. V případech, kdy se v jedné třídě sejde několik výrazně agresivních asociálních jedinců, dochází k používání násilí v rámci uspokojování svých potřeb. Zážitek, jak chutná moc, když biji a týráš někoho slabého a ustrašeného, může vyvolat u disponovaných jedinců prolomení posledních zábran a začínají své agresivní chování opakovat. Další vývoj pak bude záviset na míře pozitivního zaměření skupiny a na postoji žáků k šikanování. Není třeba dodávat, že vytvořit ideální skupinu, kde by šikana neměla žádnou šanci, je nelehký, ale zásadní úkol pedagogického působení ve třídě.

Třetí stádium: klíčový moment, vytvoření jádra

³⁷ Nejčastěji jsou na tom základní školy, zvláštní školy a učiliště. Nejvážnější situace v oblasti školství je v průzkumech odhadována v ústavní výchově.

V tomto klíčovém momentu se rozhoduje, zda se počáteční stádium přehoupne do stádia pokročilého. Jestliže se nezformuje silná pozitivní podskupina, která bude alespoň rovnocenným partnerem ve vlivu a popularitě svých členů podskupině tyranů, tažení tyranů může nerušeně pokračovat.

Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů

Normy agresorů se stávají nepsaným zákonem. Ve skupině dojde k šokující proměně. Je to něco podobného, jako když virus přemůže buňku a plně ji ovládne. Buňka zůstává navenek zachována, avšak místo, aby organismus podporovala, zevnitř ho rozkládá. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě, aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají přitom uspokojení. Bez radikální pomoci zvenčí musí přijít poslední stádium.

Páté stádium: totalita neboli dokonalá šikana

Normy agresorů jsou přijaty téměř všemi a dochází k plnému nastolení totalitní ideologie šikanování, tzv. stádia vykořisťování. Jde o rozdělení žáků na dvě sorty: „otrokáře a otroky“. Agresoři ztrácí poslední zbytky zábran a smysl pro realitu a jsou nutkáni k opakovanému násilí. Zbytky lidskosti jsou vytěsněny alternativní identitou, přijímající ideologii násilí, v níž není místa pro soucit s utrpením a kde zcela chybí pocit viny. Prorůstání parastruktury násilí do oficiální školní struktury je poslední metou k absolutnímu vítězství šikanování.

2.5.3 Léčba šikany

Pro toho, kdo se rozhodl poskytnout první pomoc při šikanování, je velmi důležité, aby znal léčky a chytáky, které na něj čekají. Musí si být vědom, že do skrytého života nemocné skupiny je obtížné proniknout. Ještě před objasněním příčin vzniku šikany (což sebou nese i otázku: co vůbec přiměje člověka k tomu, aby ubližoval druhým) a před možnostmi prevence v této oblasti uvedu skutečnosti, které kladou při léčbě šikany mnohdy těžko překonatelné překážky, obzvláště, jedná-li se o pokročilejší stádia:

- Od oběti lze těžko získat podrobnější a často objektivní informace.
- Agresoři často úporně a vynalézavě lžou, používají falešné svědky a nutí oběti ke lhaní nebo odvolání výpovědi.
- Pro ostatní členy nemocné skupiny je příznačný strach vypovídat, chápou to jako „bonzování“.
- Někteří rodiče agresorů chrání své děti za každou cenu.
- Někteří rodiče oběti se obávají spolupracovat při vyšetřování.
- Při některých typech pokročilých šikan pedagogové chrání vůdce agresorů a nevědomě brání vyšetřování.

Uvedené skutečnosti vytváří zakrývající systém, přes který není jednoduché prokázat si cestu k pravdě. Nejhorší varianta pak může nastat, dojde-li ke spiknutí ochránců spravedlnosti. Například, když zoufalí rodiče oběti přijdou sdělit, že jejich dítě je šikanováno. Nemají žádné zlé úmysly, pouze prosí o pomoc. Jelikož ředitelé škol zpravidla nejsou na řešení šikany připraveni, cítí se ohroženi. Nereagují odborně, ale obranně. Často šikanu popřou a nezřídka výpověď oběti zlehčí nebo zpochybní.

2.5.4 Co člověka přiměje k násilí

„Jsem přesvědčen, že je naší povinností vychovávat naše děti tak, aby se dovedly prát, aby se nebály ránu přijmout ani ránu dát. A aby zároveň tuto svou schopnost užívaly k dobrému. Aby dítě obstálo ve fyzickém střetnutí, to má být základním cílem tělesné výchovy, stejně jako šerm se zbraní býval základní disciplínou výchovy mladých šlechticů.“ (Říčan, str. 91, 1995).

Názor člověka, který se více než třicet let vědecky zabýval problematikou dětí a mládeže, může být pro mnohé překvapivý (spousta lidí považuje za správné učit své děti neprát se, neoplácet). Autor uvedeného citátu také operuje s termínem: „výchova k násilí“. Jak to? Cožpak není násilí něco zásadně špatného? Výchova k násilí je nezbytná a je mimořádně důležitou složkou prevence šikany. Učí člověka se svou vrozenou agresivitou pracovat a učí také, jak se zachovat proti agresivním projevům svého okolí.

Víme, že agrese a krutost je do jisté míry v každém člověku, to je nepopíratelný, vědecky dokázaný fakt. U šikanujících agresorů, podle Koláře, nemá agrese a krutost větší zábrany k bujení, což má co do činění s duchovním rozměrem člověka a s morálkou. Agresoři se podle něj od ostatních tolik neliší na úrovni psychiatrických diagnóz (v drtivé většině to nejsou sadističtí psychopati), ale jsou mimořádně egoističtí a egocentričtí. Nemají žádný vědomý pocit viny, netrápí se skutečností, že někomu ublížili a zasloužený trest vnímají jako křivdu.

- „Bolest druhých má malou váhu ve srovnání s tím, jaké nám působí potěšení.“
- „Co tedy odlišuje člověka od zvířete? Člověk je vždy ochoten vykořisťovat svého bližního, ranit ho a způsobit mu utrpení. Mučení je speciálním vynálezem lidského ducha. Snad jedině strach z trestu a vláda zákona zabraňuje tomu, aby krutost člověka napáchala ještě více škod.“³⁸

2.5.5 Schéma prevence školních šikan

- Pedagogická komunita, která posiluje imunitu školních skupin a celých škol proti onemocnění šikanováním.
- Specifický program proti šikanování jako dílčí součást školní komunity, který dokáže případné onemocnění brzy detektovat a účinně léčit.
- Odborné služby resortu školství, tvořené pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry, diagnostickými ústavami apod., jejichž úkolem je umět řešit pokročilé šikany a vůbec poskytnout servis v oblasti prevence šikanování.
- Spolupráce škol s odborníky z jiných resortů a nestátními organizacemi, zabývajícími se prevencí šikanování. Patří sem například spolupráce s kriminalisty pro mládež, sociálními kurátory, dětskými psychiatry (zejména při brutálních a kriminálních šikanách).
- Pomoc a podpora ministerstva a krajských úřadů školám při vytváření prevence šikanování.

³⁸ Postřehy R. Gödtela (1992) uvedené v knize Agresivita mezi dětmi od P. Řičana.

- Kontrola škol ze strany České školní inspekce, ministerstva školství a krajských úřadů, jak jsou připraveni ochránit žáky před šikanováním.
- Monitorování situace a zabezpečování ochrany práv dětí nevládními organizacemi, jako je například Amnesty Internacionál v ČR, Občanské sdružení proti šikaně, Společenství proti šikaně apod.

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže čj. 14 514/2000-51 platný od 1.1.2001 se systémově zaměřuje na celou škálu sociálně patologických jevů. Vymezuje minimální preventivní programy na úrovni škol a školských zařízení, role jednotlivých institucí a definuje funkci školního metodika prevence. Šikanování žáků škol a školských zařízení označuje za jeden z vážných negativních jevů.

Školy a školská zařízení mají mimořádnou odpovědnost za to, aby předcházely vzniku tohoto problému a aby se s ním odpovědně vyrovnávaly již při jeho vzniku. Poznatky jasně ukazují, že tam, kde se věnuje náležitá pozornost kvalitní prevenci šikanování, její výskyt významně klesá a nepřenáší se ani mimo školy a školská zařízení.

2.5.6 Autorita pedagoga, výchova k demokracii

„Zvýšení, respektive obnovení autority učitele a školy jako celku je nezbytnou podmínkou toho, aby škola řádně plnila své poslání, a samozřejmě i toho, aby se vypořádala se šikanou. Dokud si učitel musí nechat líbit od asociálních dětí otevřené urážky a nejednou musí být rád, že nedostane facku, lze těžko mluvit o tom, jak má chránit slušné děti před rváči, oběti před agresory.“ (Říčan, str. 76, 1995)

Přirozená autorita učitele, který si nemusí uměle sjednávat respekt, je nezbytná k vytvoření příznivého klimatu ve školní třídě. Žáci tím získávají možnost opřít se o člověka, ke kterému cítí důvěru a mohou se na něj kdykoliv spolehnout. Zvláště v dnešní době rodinné krize je přítomnost přirozené autority v dětském světě velmi důležitá. Říčan si své knize Agresivita a šikana mezi dětmi všímá úpadku autority učitele a nabádá ke změně situace. Začít by se mělo v posilování demokratických

principů ve třídě a ve škole. Výchova dětí k demokracii není jen záležitostí výuky ve speciálním předmětu. Jde především o styl jednání učitele s dětmi a s jejich rodiči, pokud jde o děti, tedy hned od prvního ročníku. Autor uvádí hlavní zásady pro učitele:

1. Ptát se dětí na jejich názory a přání, trpělivě a s respektem jim naslouchat, diskutovat s nimi, vysvětlovat, o co jde a o co nejde. Každý nesouhlas vítat jako příležitost k tomu předvést toleranci k odlišným názorům, jež je základem demokracie. Mají-li děti pravdu, být připraven uznat vlastní chybu a podle potřeby se jim omluvit.
2. Dávat dětské skupině, zvláště třídě jako celku, při vhodných příležitostech (asi jednou denně) možnost volby, kam se půjde na procházku, která pohádka se bude vyprávět, která hra se bude hrát atd. Nabídnuté možnosti budou v prvních ročnících většinou rovnocenné a dětská volba víceméně náhodná, důležitý však je sám fakt volby a to, že vůle většiny rozhodne. Základní demokratická procedura sčítání hlasů se může nacvičovat od prvního ročníku.
3. Pěstovat žákovskou samosprávu v rámci školy i v rámci jednotlivých tříd. Vyhledávat příležitosti, kdy se může tato samospráva uplatnit, aby se děti učily vstupovat do role autority a jednat jako zástupci skupiny s vyšší autoritou, která se s nimi radí a povzbuzuje jejich iniciativu. Totalitní režim nám samosprávu zprotivil pokryteckou hrou na „iniciativu zdola“, která byla ve skutečnosti na povel, přičemž jakákoli skutečná iniciativa byla už předem podezřelá. Listopadový převrat jsme přivítali jako osvobození od této nedůstojné hry. Pro pedagogy je také pohodlnější „vládnout“ bez velkého diskutování s dětmi, žákovské samosprávy proto hrají jen malou roli, pokud vůbec nějakou. To je však živná půda pro vznik neformálních, pro učitele méně přehledných struktur vlivu ve třídě s tendencí ke hře na mafii. Spontánní organizace dětských skupin není většinou demokratická. Na některých základních školách, zejména výběrových, však už vznikají demokratické žákovské organizace, které se snaží ovlivňovat i chod školy, pochopitelně ne vždy šťastně. Dožadují se například uzavření smlouvy mezi žactvem a učiteli. Pedagogové je bohužel nepřijímají

s nadšením, vidí v nich spíše zdroj komplikací než naději na nápravu poměrů ve školách na základě skutečné iniciativy zdola.

4. Otevřeně informovat rodiče o problémech školy i o nepříjemných událostech, o chybách, ke kterým došlo. To je cesta k důvěře, někdy nepříjemná, ale nutná. O nebezpečí šikany mají být rodiče informováni co nejdříve, nejlépe při nástupu dětí do prvního ročníku. Má jim být řečeno zhruba toto: Na naší škole šikanu netrpíme. Je to surové, zbabělé a nečestné chování, které posuzujeme z morálního hlediska přísněji než například krádež. Když se o nějakém případě dozvíme, použijeme proti pachatelům nejtvrďší sankce. Zvláště nejmenší děti důsledně chráníme. Takové prohlášení je důležité jako varovný signál rodičům potenciálních agresorů, kteří bývají k útočnosti svých dětí benevolentní, někdy ji dokonce v rámci „ideologie ostrých loktů“ přímo či nepřímo podporují. Ještě důležitější je však pro rodiče, jejichž děti jsou ohroženi šikanou. Dojde-li k ní, potom vědí, že jde o něco, s čím se, byť jako s výjimkou, počítá, nejsou situací zaskočení a často se obrátí na školu se žádostí o řešení. Záleží pak jen na tom jejich důvěru nezklamat nekvalifikovaným zásahem, který může problém dítěte ještě podstatně zhoršit, místo, aby pomohl.
5. Umožňovat rodičům co nejčastější přístup do školy (tzv. politika otevřených dveří), aspoň někdy i při vyučování. Někteří rodiče, kteří se s touto politikou seznámili v zahraničí, žádají něco podobného i u nás, někdy dokonce nabízejí, na základě svých zvláštních znalostí a dovedností, obohacení výuky. Školy zatím přijímají první vlaštovky tohoto druhu s rozpaky. Vedlejším pozitivním účinkem tohoto jevu bude i omezení šikany.
6. Podněcovat aktivitu rodičovské organizace na škole, dávat jí k dispozici co nejvíce informací, radit se s ní o důležitých rozhodnutích, žádat ji o pomoc a přenášet na ni v mezích platných předpisů co nejvíce zodpovědnosti. Existují školy, kde tento proces obrody rodičovských organizací už začal, ať už jde o kluby rodičů, rodičovské rady nebo jinak nazývané organizace, zatím bez pevného statutu.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Práce současného puškaře

V katalogích firem, vyrábějící střelné zbraně, nalezneme různé modely loveckých zbraní. Většinou se jedná o kvalitní výrobky zhotovené z prvotřídních materiálů za použití nejmodernějších technologií výroby. Odpovídající je také pořizovací cena takové zbraně. V každé době, a to platí i o té dnešní, je ovšem nejvíce ceněna ruční práce. Nahlédněme do dílny současného puškaře. Lovecká zbraň zhotovená v malé řemeslné dílně může být mnohem hodnotnější než sériově vyrobená zbraň podobných parametrů. Je vyrobená přímo na míru podle přání zákazníka, puškař při její výrobě stráví i stovky hodin náročné práce a konečná verze nese jeho příznačný rukopis. Rozdíl oproti v továrně vyrobené zbraně musí být znát. Můžeme si koupit obraz v supermarketu, nebo si obraz můžeme nechat namalovat od malíře.

Ukázky zakázkové výroby loveckých zbraní moderního puškaře, konkrétně se jedná o loveckou kulovnici a lovecký kulový dvoják.

3.2 Seznam příloh

- Obrázek č. 1 – lovecká brokovnice lancasterka
- Obrázek č. 2 – samonabíjecí pistole P 08
- Obrázek č. 3 – kulovnice Česká zbrojovka
- Obrázek č. 4 – broková kozlice Browning
- Obrázek č. 5 – dvojákový troják
- Obrázek č. 6 – husitská ručnice
- Obrázek č. 7 – lovecká kulovnice – 17. století
- Obrázek č. 8 – Těšínska
- Obrázek č. 9 – perkusní pistole – 18. století
- Obrázek č. 10 – kulovnice předovka
- Obrázek č. 11 – ukázky rybiny
- Obrázek č. 12 – různé pistole z České zbrojovky

Závěrem

Téma bakalářské práce „střelná zbraň jako umělecké dílo“ na straně jedné a agrese ve společnosti, zejména šikana na školách na straně druhé. Co mají střelné zbraně společného se šikanou? Víme, že agrese na školách roste a zejména se stupňuje její brutalita. Ze zahraničí známe případy, kdy agresor s pistolí v ruce bezhlavě střílí bezbranné a nevinné oběti. Později psychologové prokázali, že tito lidé byli v minulosti právě na škole šikanováni a způsobené psychické trauma v nich doutnalo dlouhá léta, než vyústilo v konec s tragickými následky. Spousta učitelů tvrdí, že není daleko doba, kdy se podobný případ objeví i u nás.

Střelnou zbraň si u nás může legálně pořídit každý, kdo splňuje zákonné podmínky. Především musí mít zbrojní průkaz, k jehož získání je zapotřebí splnit zkoušku odborné způsobilosti, být zdravotně v pořádku a dosáhnout určitého věku. Držitel zbrojního průkazu, tedy potenciálně držitel střelné zbraně, neprochází speciálním psychologickým vyšetřením. Souhrnem můžeme konstatovat, že opatřit si legálně v naší zemi střelnou

zbraň není nic složitého a nebrání tomu ani psychopatologické projevy, např. zvýšený sklon k agresi.

Pro představu kolik je mezi lidmi u nás střelných zbraní, nahlédněme do statistik. Zaměřím se na Šumpersko, kde trvale bydlím a o jehož obyvatelích mám v rámci své profese přehled. Můžeme předpokládat, že v ostatních okresech bude situace podobná. V okrese Šumperk je přibližně 3200 držitelů zbrojního průkazu a asi 7100 registrovaných zbraní různých kategorií (zákon o zbraních rozděluje zbraně na kategorie A, B, C a D). Vynásobíme-li počet zbraní počtem okresů, dostaneme překvapivě velmi vysoké číslo. Na druhou stranu je potřeba říci, že procento páchaní trestné činnosti majitelů legálně držných zbraní je menší. Potvrzují to statistiky Policie České republiky u vybraných trestných činů uvedené v následující tabulce.³⁹

Název trestního deliktu	Počet spáchaných trestných činů za rok 2009 na území České republiky	Počet spáchaných trestných činů za rok 2009 na území České republiky
	<u>držitelé zbrojního průkazu</u>	<u>nelegální držitelé zbraní</u>
Loupežné vraždy	0	1
Vraždy osobní motiv	5	3
Loupeže se zbraní	7	30
Vydírání se zbraní	4	12
Týrání osob za použití zbraně	0	2
Výtržnictví se zbraní	5	4

³⁹ Zdroj – analytická skupina Krajského ředitelství Policie ČR Olomouckého kraje.

POUŽITÉ ZDROJE

▪ LITERATURA

ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta v.o.s., 1999.

ISBN 80-902614-1-8

DÍEZ, O. *Sportovní a lovecké zbraně*. Praha: Naše vojsko, 2004. ISBN 80-206-0746-3

DOLÍNEK, V.; KARLICKÝ, V.; VÁCHA, P. *České zbraně a střelivo*. Praha: Radix,

1998. ISBN 80-901853-4-7

HOOG, I.; WEEKS, J. *Pistole celého světa*. Praha: Naše vojsko, 2006. ISBN 80-206-

0597-5

HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací*. Czech edition: Rybka Publishers, 2001.

ISBN 80-86182-49-5

HURNÍK, Z.; TŮMA, P. *Lexikon zbraně*. Svojtka & Co., 2003. ISBN 80-7237-382-X

LETOŠNÍKOVÁ, L. *Lovecké zbraně v Čechách*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1980.

LORENZ, K. *Takzvané zlo*. Praha: Akademia, 1992. ISBN 80-200-1098-X

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X

PORTMANNOVÁ, R. *Jak zacházet s agresivitou*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-

094-4

PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-21-8

ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*: Portál, 1995.

▪ INTERNET

<http://pospichal.wz.cz>

<http://zbranekvalitne.cz>